

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยน โดยวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnolinguistics) เพราะการศึกษาในแนวนี้จะแสดงให้เห็นว่าภาษาของชนชาติใดชนชาติหนึ่งก็จะสะท้อนวัฒนธรรมของคนเหล่านั้น ดังนั้นการที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยน ก็เพื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนจีนฮกเกี้ยน

ในประเทศไทยมีการวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnolinguistics) ในเรื่องคำเรียกญาติน้อยมาก และที่ทำมาก็มุ่งไปศึกษาในสังคมหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง นั่นก็คือ เป็นการศึกษาเฉพาะในขอบเขตบริเวณเดียวกัน เช่นงานวิจัยของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เรื่อง "ลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมไทยที่แสดงโดยคำเรียกญาติ" (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 1987) เป็นงานวิจัยลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมไทย และเป็นการศึกษาเฉพาะภายในพื้นที่ประเทศไทยเท่านั้น หรือตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ วิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ เรื่อง "คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง : วิเคราะห์แนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์" (วิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ, 1992) ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติในภาษาคำเมือง ในบริเวณภาคเหนือและภายในขอบเขตของประเทศไทยเท่านั้น นอกจากงานวิจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีงานวิจัยของนักวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขาหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบเครือญาติ อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) ชุมชนหรือสังคมที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่

ต่างกันไม่ว่าจะต่างกันในเรื่องของลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะทางการเมือง การปกครอง หรือลักษณะของการใช้ภาษาเหล่านี้เป็นต้นนั้นก็ยังมีผู้ทำการศึกษาวิจัย แต่มีจำนวนน้อยมากเช่น งานวิจัยของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เรื่อง "A Comparative Study of the Thai and Zhuang Kinship Systems" (Prasithrathsint 1990) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทยและคนจ้วงที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ต่างกัน คือในประเทศไทยและประเทศจีน ตามลำดับ หรือตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ จันทนา ศักดานุวัตินวงศ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ 141 656 เรื่อง "คำเรียกญาติในภาษาเขมร" (จันทนา ศักดานุวัตินวงศ์, 1993) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระบบคำเรียกญาติของคนเขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศเขมร และที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่ามีลักษณะความคล้ายคลึงและแตกต่างกันอย่างไรบ้าง แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) ลักษณะบางประการที่คล้ายหรือต่างกันของชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณที่ต่างกันตามลักษณะดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นนับว่ายังมีน้อยมากโดยเฉพาะในประเทศไทย ด้วยเหตุที่ไม่ค่อยมีคนศึกษาแนวเปรียบเทียบนี้เอง ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะดำเนินการศึกษาในแนวเปรียบเทียบดังกล่าว เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาในแนวเปรียบเทียบ อาจจะสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการ ซึ่งการศึกษาที่มุ่งศึกษาเฉพาะในขอบเขตบริเวณเดียวไม่อาจจะสะท้อนออกมาให้เห็นได้

เหตุที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาวิจัยลักษณะของสังคมจีนฮกเกี้ยนโดยเฉพาะ เพราะเท่าที่ผ่านมาในประเทศไทยยังไม่เคยมีผู้ทำการศึกษาวิจัยสังคมจีนฮกเกี้ยนเลย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของภาษาหรือในเรื่องของลักษณะทางวัฒนธรรมของคนจีนฮกเกี้ยน และจากการที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้างานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์เท่าที่ผ่านมาในประเทศไทย พบว่างานวิจัยทางด้านภาษา-

ศาสตร์ชาติพันธุ์ที่เกี่ยวกับสังคมจีนฮกเกี้ยนยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อนเลย ประกอบกับการที่ตัวผู้วิจัยเองเป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน และต้องการที่จะเข้าใจและเข้าถึงระบบความรู้ลัทธิคิโต โลกทัศน์ หรือการมองโลกของชาวจีนฮกเกี้ยน รวมไปถึงระบบความสัมพันธ์ของพวกชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเองและเครือญาติ เพราะเท่าที่ผ่านมาผู้วิจัยมีความรู้สึกว่าตัวผู้วิจัยเองยังไม่เข้าใจและยังไม่เข้าถึงระบบความรู้ลัทธิคิโต หรือ โลกทัศน์ของชาวจีนฮกเกี้ยนอย่างถ่องแท้ดีพอ บางครั้งตัวผู้วิจัยเองยังเข้าใจผิดหรือไม่ทราบถึงลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดว่าจะต้องทำการศึกษาวิจัยลักษณะของสังคมจีนฮกเกี้ยนเพื่อที่จะสร้างความกระจ่างและความเข้าใจในสังคมจีนฮกเกี้ยนให้กับตัวผู้วิจัยเอง รวมไปถึงผู้ที่สนใจอื่น ๆ

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องศึกษาวิจัยลักษณะของสังคมจีนฮกเกี้ยน เพราะจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยค่าเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยน ในจังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชา 141656 ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2535 ปรากฏว่า ผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้รับนั้นยังไม่สามารถยืนยันได้ว่า การถือฝ่ายบิดาเป็นสำคัญหรือการเน้นฝ่ายพ่อ เป็นลักษณะเด่นของสังคมจีนฮกเกี้ยน เพราะผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นด้วยการถือฝ่ายมารดาเป็นสำคัญหรือการเน้นฝ่ายแม่ ก็เป็นลักษณะเด่นของสังคมจีนฮกเกี้ยนเช่นกัน ดังนั้นจึงยังไม่อาจสรุปลักษณะเด่นของวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนได้ว่ามีลักษณะการให้ความสำคัญกับฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่หรืออย่างไรกันแน่ เนื่องจากด้วยปัญหาที่ยังไม่ได้รับคำตอบอันนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค่าเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนให้ลึกซึ้งกว่าที่เคยทำมาแล้ว เพื่อหาข้อสรุปที่แน่นอนชัดแจ้งเกี่ยวกับลักษณะของสังคมจีนฮกเกี้ยน ในประเด็นที่ยังเป็นที่ขัดแย้งอยู่ดังกล่าว และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาสังคมจีนฮกเกี้ยนในต่างบริเวณต่างถิ่นกัน คือ ในภาคใต้ของประเทศไทย และในเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย เพราะ

ผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทยถิ่นเดียวจะไม่สามารถให้
 ข้อสรุปที่ถูกต้องได้ เพราะในแต่ละถิ่นแต่ละบริเวณจะมีลักษณะเด่นเฉพาะไป
 ตามแต่ละบริเวณและลักษณะเด่นที่ต่างกันหรือเหมือนกันของแต่ละบริเวณนี้เอง
 ที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่ถูกต้องเชื่อถือได้

ด้วยเหตุเหล่านี้เองผู้วิจัยจึงทำการวิจัยนี้ และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้
 ผู้วิจัยมุ่งที่จะเข้าไปถึงระบบความรู้สึนึกคิด และโลกทัศน์ ของชาวจีนฮกเกี้ยน
 ซึ่งรวมไปถึงระบบความสัมพันธ์ของพวกชาวจีนฮกเกี้ยน ในแง่ความสัมพันธ์
 ระหว่างตัวเขาเองและเครือญาติของเขา ในการศึกษาผู้วิจัยใช้แนวทางการ
 วิเคราะห์ระบบเครือญาติโดยผ่านทางภาษาที่พวกเขาใช้ ซึ่งแนวทางการ
 วิเคราะห์นี้เรียกว่า "ชาติพันธุ์ศาสตร์" (Ethnoscience) โดยมุ่งที่จะ
 วิเคราะห์ความหมายของคำในหมวดต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า
 "อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์" (Ethnosemantics) วิธีการทางชาติพันธุ์ศาสตร์
 นี้ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการวิเคราะห์คำเรียกญาติ เพราะการที่เรา
 จะเข้าใจระบบเครือญาติของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งนั้น จำเป็นที่เราจะต้อง
 เข้าใจความหมายของคำเรียกญาติอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งพอๆ กับเจ้าของภาษา
 หรือเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงนำเอาแนวทางการวิเคราะห์ทางชาติ-
 พันธุ์ศาสตร์มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และการวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกญาติ
 จะทำให้เราเข้าใจทัศนคติหรือความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพวกชาวจีน
 ฮกเกี้ยนและเครือญาติของเขา นอกจากนี้การศึกษาคำศัพท์ในแนวนี้จะช่วย
 ป้องกันไม่ให้เราวิเคราะห์ข้อมูลจากมุมมองของเรา ซึ่งจะทำให้เกิดความ
 ลำเอียงและความไม่ถูกต้องของการตีความ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยน 5 ถิ่น ในประเทศไทย และในเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ
2. เพื่อเปรียบเทียบคำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าว
3. เพื่อแสดงให้เห็นว่าความหมายของคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนทั้ง 5 ถิ่น สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในถิ่นเหล่านั้น

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. ความหมายของคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนในแต่ละถิ่นจะมีอรรถลักษณะใน 5 มิติ ได้แก่ รุ่นอายุ อายุ สายเลือด เพศ ฝ่ายพ่อ/แม่
2. ระบบคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนทั้ง 5 ถิ่นจะต่างกัน
3. ความหมายของคำเรียกญาติจะสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยน ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละบริเวณ

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติพื้นฐานที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือด และคำเรียกญาติที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงานเท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย คือ จ.กระบี่ จ.ตรัง จ.พังงา จ.ภูเก็ต และในเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย เท่านั้น

3. ศึกษาเฉพาะความหมายของคำเรียกญาติเท่านั้น แต่จะไม่ศึกษาการใช้คำเรียกญาติที่ใช้เป็นสรรพนามและคำเรียกขานในหมู่คนที่ เป็นญาติ ไม่ใช่ญาติ และรวมไปถึงการใช้อุปลักษณ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้

1. ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนและเข้าใจชาวจีนฮกเกี้ยนได้ดียิ่งขึ้น
2. สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมจีนต่อไป
3. เป็นการส่งเสริมกระตุ้นให้มีการวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกญาติในแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.6 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1. อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ หมายถึง วิธีการที่มุ่งวิเคราะห์ความหมายของคำในหมวดต่าง ๆ เพื่อที่จะเข้าไปถึงระบบความรู้ลึกลับคิดโลกทัศน์หรือการมองโลกของชนชาติที่ศึกษา (วิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ 2535:14)

2. คำเรียกญาติพื้นฐาน หมายถึง คำเรียกญาติที่มีลักษณะซึ่ง อังกาบ ผลากรกุล (Palakornkul 1972 : อ้างถึงใน อมรา 2533) ได้สรุปไว้ดังนี้

(ก) ไม่ใช่คำผสมหรือวลี และมักเป็น 1 หน่วยคำ เช่น พ่อแม่ น้อง ฯลฯ ดังนั้น คำว่า พี่ชาย พี่สาว นำผู้ชาย นำผู้หญิง ฯลฯ จึงไม่ถือเป็นคำเรียกญาติพื้นฐาน

(ข) ไม่ใช่คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน จะต้องเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น ดังนั้นคำว่า สามี ภรรยา น้องเขย พี่สะใภ้ ฯลฯ จึงไม่จัดไว้เป็นกลุ่มคำเรียกญาติพื้นฐาน

3. คำเรียกญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงาน หมายถึง คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงานเท่านั้น ไม่เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือด เช่น คำว่า พี่เขย พี่สะใภ้ น้องเขย น้องสะใภ้ ฯลฯ

4. วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) หมายถึงวิธีจัดประเภท หรือจำแนกข้อมูล โดยการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Semantic Features) ซึ่งช่วยเราให้แยกประเภทของกลุ่มของข้อมูลที่ศึกษาได้ (William C. Sturtevant 1964 อ้างถึงใน วิกิสรินทร์ ประพันธ์ศิริ, 2535)

5. วัฒนธรรม หมายถึง "ความรู้" หรือ "สิ่งที่เราต้องรู้" เพื่อให้เราสามารถประพฤติในทางที่เป็นที่ยอมรับสำหรับสมาชิกผู้อื่นในสังคมเรา (Goodenough 1975 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

6. ภาษาจีนฮกเกี้ยน หมายถึง ภาษาถิ่นของจีนภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันในมณฑลฟูเจี้ยน เมืองซีเกียงทางตอนใต้ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ในเกาะไหหนาน เกาะไต้หวัน และในที่อื่น ๆ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Paul Kratochvil 1968)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะ เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์
ในภาษาจีนฮกเกี้ยนที่ศึกษามุ่งนี้

7.1 เสียงพยัญชนะ

			ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้นเสียง
กัก	อโฆษะ	สิถิล	p	t	—	k	ʔ
		ธนิต	ph	—	—	kh	—
เสียดแทรก	อโฆษะ	—	s	—	—	h	
นาสิก	โฆษะ	m	n	—	ŋ	—	
เปิด	โฆษะ	w	l	j	—	—	

7.2 เสียงสระ

สระเดี่ยว

	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i, i:	y: —	u, u:
กลาง	e, e:	๕:	o, o:
ต่ำ	ε, ε:	a, a:	๑, ๑:

สระประสม มีเสียง /ia/ /iu/ /ua/

7.3 เสียงวรรณยุกต์

สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์	สัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์
1	กลางระดับ [33]
2	กลางตก [32]
3	สูงตก [51]
4	สูงระดับ [55]
5	ต่ำขึ้น [25]

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีนฮกเกี้ยน ที่ผู้วิจัยพบในครั้งนี คล้ายกับที่ ปราณี ภายอรุณสุทธิ แสดงไว้ในงานวิจัยเรื่อง "คำยืมภาษาจีนในภาษาไทยปัจจุบัน" ปราณีได้ตรวจสอบผลการวิเคราะห์จากการฟังกับผลการวิเคราะห์จากแผ่นภาพคลื่นเสียงด้วย (ปราณี ภายอรุณสุทธิ, 2526) สัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ 1 2 3 4 และ 5 ในภาษาจีนฮกเกี้ยนที่ผู้วิจัยศึกษา มีสัญลักษณ์เหมือนกับวรรณยุกต์กลางระดับ วรรณยุกต์กลางตก วรรณยุกต์สูงตก

วรรณยุกต์สูงระดับ และวรรณยุกต์ต่ำชั้นของปราณี นอกจากนี้ยังมีเสียง
 วรรณยุกต์ที่ปราณี แสดงไว้และต่างจากผู้วิจัยคือ เสียงวรรณยุกต์พิเศษ 22
 ซึ่งเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ไม่สามารถเกิดโดยลำพัง แต่จะเกิดเฉพาะในกรณี
 การสนธิวรรณยุกต์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงตก ต่ำชั้นและกลางตก เท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย